



УДК 81'373.45:33]050](477)



Юлія Ейсмонт,
молодий науковий співробітник
відділу наукового формування
національних реферативних ресурсів НБУВ

Економічна термінологія на сторінках УРЖ "Джерело": специфіка та динаміка іншомовних запозичень

Розглянуто причини появи іншомовних термінів в економічній терміносистемі української мови. Висвітлено тенденції, пов'язані зі збагаченням її лексичного складу завдяки іншомовним запозиченням. Відображено динаміку частотності їхнього використання на сторінках УРЖ "Джерело".

Ключові слова: економічна тематика, економічна терміносистема, реферативні тексти, іншомовні запозичення, англоломні запозичення, частотність, термін, УРЖ "Джерело".

Інтенсивний розвиток ринкових відносин, організація сучасних виробничих і комерційних структур, зміни в політичному й економічному житті нашої держави сприяють активному поповненню української мови новими термінами економічної сфери. Загалом, запозичення в термінології — природний процес, властивий усім мовам світу, однак повноцінний розвиток певної терміносистеми можливий лише за умови збереження балансу національної та інтер-національної складових. Усі викладені вище суб'єктивні й об'єктивні аспекти зумовлюють актуальність досліджуваної теми.

Мета публікації — практичний аналіз частоти використання у реферативних текстах Українського реферативного журналу "Джерело" (далі — УРЖ "Джерело") нових термінів економічної, зокрема ринкової та банківської, сфери, які активно поповнили українську мову.

Проблематику, дотичну до теми статті, активно досліджують науковці: зокрема, А. Олійник вивчає роль запозичень-англіцизмів у розвитку сучасної української мікро-економічної термінології; А. Грицьків — міжсистемну взаємодію як чинник термінотворення на прикладі англо-мовних фінансових термінів; О. Чуєшкова розглядає аналітичну номінацію в економічній терміносистемі, а В. Сімонок аналізує лексико-семантичну рецепцію іншомовних слів в українській мові.

Вітчизняні мовознавці виокремлюють кілька тенденцій, пов'язаних зі збагаченням складу нашої лексики іншомовними запозиченнями економічної тематики.

По-перше, наголошує В. Сімонок, до складу мови увійшли слова, досі не властиві їй: *маркетинг* (англ. marketing) — діяльність на ринку для розробки методів впливу на поведінку продавців і покупців; *менеджер* (англ. manager) — професійний керівник підприємства; *дефолт* (англ. default) — відмова держави, юридичної чи фізичної особи в односторонньому порядку від боргових зобов'язань; *лізинг* (англ. leasing) — вид довгострокової оренди або кредитування нерухомого майна, техніки, обладнання, товарів; *ноу-хау* (англ. know-how) — сукупність необхідних для організації виробництва, але незапатентованих технічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації і виробничого досвіду тощо. І навпаки, під-

креслює Л. Туровська, сприймаються як історизми лексеми, які донедавна перебували в активному словниковому складі нашої мови: *колгосп*, *радгосп*, *п'ятирічка*, *аероплан* та ін.

По-друге, активізувалося функціонування низки лексем, які раніше вживалися тільки на позначення явищ капіталістичного світу: *ажіотаж*, *вексель*, *гіперінфляція*, *депозит*, *дефіцит*, *ембарго*, *інфляція*, *конкуренція*, *концерн* тощо.

По-третє, відбулися зміни в семантичній структурі окремих слів: *валюта*, *грант*, *дотація*, *лідер*, *рахунок*, *рейтинг*, *сертифікат* та ін. Дослідниця В. Сімонок наводить вдалий приклад: слово *аутсайдер* належить до спортивної термінології, це "спортсмен або команда, що займають останні місця у змаганнях". У межах фінансово-економічної термінології це слово означає "підприємство, що не входить до монополістичних об'єднань і веде з ними конкурентну боротьбу", а також біржових спекулянтів-непрофесіоналів [6, с. 308—312].

Привертають увагу вітчизняних мовознавців і "майбутні запозичення". О. Чуєшкова зауважує, що це сучасні бізнесові реалії, які стабільно посіли місце в англійському й американському діловому лексиконі, але досі не знайшли відображення в англо-українських словниках. Наприклад, *glass ceiling* — буквально "скляна стеля", а саме: невидима межа в службовій ієрархії, неподоланна для окремих категорій працівників (жінок і представників певних етнічних груп); *petty cash* — невелика сума готівкою для дрібних офісних покупок; *status symbols* — матеріальні ознаки службового становища (власний кабінет, службовий автомобіль, іменний папір) тощо [3, с. 201].

Щодо причин запозичення економічних термінів, виокремимо такі групи: позалінгвальні (позамовні) та лінгвальні (власне мовні). До позамовних належать економічні, культурні та політичні відносини між державами, які надзвичайно інтенсивно розвиваються на сучасному етапі. Серед власне мовних переважають такі: брак в українській мові відповідника для нового предмета, явища чи поняття; тенденція до використання запозиченого слова замість звороту в рідній мові; прагнення до підвищення точності терміна, що виражається в уникненні полісемії або омонімії в мові-реципієнті.

Щоб з'ясувати частотність і особливості використання іншомовних запозичень у наукових працях, що стосуються економічної тематики, проведено практичний аналіз реферативних текстів УРЖ "Джерело". Це видання є політематичним і виходить у чотирьох галузевих серіях (1 — Природничі науки, 2 — Техніка. Промисловість. Сільське господарство, 3 — Суспільні та гуманітарні науки. Мистецтво, 4 — Медицина. Медичні науки). Кожна з них має специфіку і характеризується визначеною термінологією.

У текстах УРЖ "Джерело", що стосуються економічної тематики, автори найчастіше вживають англійські запозичення: приміром, *дилер* (dealer) — посередник у торговельних угодах, що діє на основі власного капіталу; *концерн* (concern) — об'єднання самостійних підприємств; *маркетинг* (marketing) — діяльність на ринку для розробки методів впливу на поведінку продавців і покупців; *менеджер* (manager) — професійний керівник підприємства та ін.

У табл. 1, 2 наведено статистичні відомості щодо використання запозичень.

Таблиця 1

Кількість записів економічної тематики в УРЖ "Джерело" за 2012—2014 рр., опрацьованих для аналізу частоти використання англійських запозичень

Номер журналу за 2012 р.	К-сть записів	Номер журналу за 2013 р.	К-сть записів	Номер журналу за 2014 р.	К-сть записів
№ 1	911	№ 1	1 297	№ 1	892
№ 2	988	№ 2	798	№ 2	1 101
№ 3	1 089	№ 3	992	№ 3	1 161
№ 4	1 074	№ 4	1 144	№ 4	1 107
№ 5	1 267	№ 5	839	№ 5	1 366
№ 6	855	№ 6	802	№ 6	1 179

Таблиця 2

Динаміка частотності використання найвживаніших іншомовних запозичень на сторінках УРЖ "Джерело" за 2012—2014 рр.

Ключове слово	У заголовках записів за 2012 р.	У текстах записів за 2012 р.	У заголовках записів за 2013 р.	У текстах записів за 2013 р.	У заголовках записів за 2014 р.	У текстах записів за 2014 р.
Маркетинг	535	1 495	509	1 550	380	1 127
Менеджмент	552	1 112	581	958	426	787
Менеджер	151	397	145	322	100	236
Аутсорсинг	26	63	34	53	27	67
Консалтинг	22	38	26	27	11	11
Факторинг	10	22	8	20	8	37
Франчайзинг	19	31	34	53	14	26
Інжиніринг	9	14	14	43	12	93

Як свідчать дані, частота використання окремих іншомовних запозичень у реферативних текстах УРЖ "Джерело" знизилася протягом 2014 р. порівняно з 2012—2013 рр. Це, зокрема, терміни *маркетинг*, *менеджмент*, *консалтинг*, *франчайзинг* та ін. Однак зросла частота використання таких термінів, як *аутсорсинг* (англ. outsourcing) — передача компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду; *інжиніринг* (англ. engineering) — набір прийомів і методів, які компанія, підприємство, фірма використовує для проектування діяльності; *факторинг* (англ. factoring — посередник) — фінансова комісійна операція, за якої клієнт відступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії з метою миттєвого отримання більшої частини платежу; гарантії повного погашення заборгованості; зниження витрат із ведення рахунків.

Висновки. Нові іншомовні запозичення поповнили нашу мову і на сучасному етапі така тенденція зберігається. Хоча, як слушно наголошує М. Вакулєнко, маючи значний словотвірний і лексичний запас, українська мова здатна відобразити навіть найтонші відтінки значень, які неможливо передати іншими мовами. Це сприяє добру

вдалого національного варіанта терміна. Тому не варто зловживати іншомовними лексемами. Скажімо, якщо у мові є власні відповідники, то навіщо послуговуватися запозиченнями? Наприклад, *допомога* відповідає *субсидії*, *брокер* — *посередник*, *бартер* — *обмін*, *дефолт* — *невиконання грошових зобов'язань*, *дисконт* — *знижка*, *компенсація* — *відшкодування*, *клірингове перерахування* — *безготівкове перерахування*, *фіксація курсу* — *встановлення курсу*, *індосамент* — *передавальний (передатний) напис* тощо. Як слушно зауважує О. Чуешкова, певні українські терміни інколи громіздкіші, ніж чужомовні синоніми, проте цей недолік компенсується прозорістю внутрішньої форми питомих слів. Справедливо зазначити і про доцільність іншомовних запозичень, яка викликає дискусії на термінологічних конференціях. Однак більшість сучасних фахівців наполягають, що запозичення термінів — процес невідворотний. На думку Л. Малевич, це важливий засіб поповнення термінофонду, котрий сприяє міжнародній поняттєвій уніфікації й унормуванню [2, с. 60]. Реалії сьогодення доводять, що більшість нових економічних термінів іншомовного походження стали загальноживаними, переважно

мають нейтральне чи позитивне значення і не викликають заперечення з боку науковців. Однак для дотримання балансу національного та інтернаціонального складників за наявності вдалих відповідників перевагу слід надавати українським термінам.

Список використаної літератури

1. Ліпінська А. В. Науково-технічна термінологія : навч. посіб. для дистанц. навчання / А. В. Ліпінська. — Київ : Ун-т "Україна", 2007. — 219 с.
2. Малевич Л. Термінологічне запозичання: причини, джерела, функції / Л. Малевич // Укр. термінологія і сучасність : зб. наук. праць. Вип. VI. — Київ : КНЕУ, 2005. — С. 56—61.
3. Науменко Л. Проблеми перекладу бізнесової термінології з англійської на українську мову / Л. Науменко // Укр. термінологія і сучасність : зб. наук. праць. Вип. IV. — Київ : КНЕУ, 2001. — С. 200—201.
4. Наумовець А. Імплементация англiцизмiв в українській мові / А. Наумовець // Укр. термінологія і сучасність : зб. наук. праць. Вип. IV. — Київ : КНЕУ, 2001. — С. 19—20.
5. Селігей П. Що нам робити із запозиченнями? / П. Селігей // Українська мова. — 2007. — № 4. — С. 16—32.

6. Сучасні лінгвістичні парадигми : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19 берез. 2014 р., Горлівка / МОН України, Горлів. ін-т інозем. мов "ДВНЗ ДДПУ". — Горлівка, 2014. — 411 с.
7. Шимків А. Англо-український тлумачний словник економічної лексики / А. Шимків. — Київ : Видавн. дiм "КМ "Академія", 2004. — 429 с.

Рассмотрены причины появления иностранных терминов в экономической терминосистеме украинского языка. Освещены тенденции, связанные с обогащением его лексического состава благодаря иностранным заимствованиям. Отображена динамика частотности их использования на страницах УРЖ "Джерело".

In the article was examined the causes of a loan-words appearance in the term-system of the Ukraine language. It reflects trends that are related to the enrichment of lexical structure of Ukraine language by foreign languages adoptions. It also reflects the dynamics of the frequency of loan-words in the "Djerelo" journal.

Надійшла до редакції 10 серпня 2015 року

УДК 050:004.91]:930.85(=16)



Оксана Лисенко,
аспірантка Харківської державної академії культури

Електронні періодичні видання зі славістики

У статті розглянуто електронну періодику зі славістичної тематики, проаналізовано зарубіжні журнали, їхню проблематику та представленість у мережевому інформаційному просторі. Особливу увагу приділено періодичним виданням Канади, зокрема українознавчого спрямування.

Ключові слова: електронна періодика, славістика, Канада, україністика, англомовні журнали, Інтернет, панславiзм.

Періодичні видання зі славістики (або слав'янознавства) активно розповсюджуються у суспільстві завдяки розвитку комунікаційних каналів Інтернету, які формують сучасну інфраструктуру вивчення цього комплексу наук у різних країнах та регіонах світу. Сьогодні різноманітні аспекти славістики найповніше висвітлюють видання Канади, де налагоджено умови для прямих контактів з академічними, архівними та бібліотечними організаціями, поглиблюється поле колективних досліджень. Поширені обміни науковцями, спільні публікації, конференції; значно збільшився інформаційний потік. Цей процес пов'язаний насамперед із розвитком нових носіїв інформації й використанням можливостей мережі Інтернет.

Зауважимо, що славістика трактується багатозначно, зокрема як наука про слов'ян, яка об'єднує низку наукових дисциплін, що вивчають історію, літературу, мову, фольклор, етнографію, економіку, мистецтво і релігію у минулому і сьогоденні, пам'ятники матеріальної та духовної культури слов'ян.

Розвиток славістики припадає на кінець XVII — початок XIX ст. що зумовлено національним відродженням серед слов'янських народів і поширенням ідеології панславiзму. Звернення до поняття "славістика" в контексті розгляду періодичних видань обумовлено потребою науково

обґрунтованого сприйняття сучасних тенденцій їхнього розвитку, зокрема змістової та формальної структур, мовних та країнознавчих особливостей. Міжнародні славістичні тенденції відзеркалено у словниках, монографіях та періодичних виданнях, створених завдяки фахівцям університетів слов'янських і неслов'янських країн, у тому числі й Харківського університету (1830-ті роки). У другій половині XIX — на початку XX ст. посилювалася диференціація науки, організовувалися славістичні наукові товариства, виходили спеціальні періодичні видання.

У сучасному інтернет-просторі представлено веб-сайти та портали зі славістичної тематики, серед яких Slavistik-Portal (<http://www.slavistik-portal.de/ru.html>), який підтримує Віртуальна бібліотека Східної Європи (ViFaOst); ресурси Центрів вивчення славістики, а саме Slavic and Eurasian Studies (США, Гарвард, <http://hcl.harvard.edu/research/guides/slavic/index.html>); School of Slavonic and East European Studies (Велика Британія, <http://www.ssees.ucl.ac.uk/index.htm>) тощо.

Серед періодичних видань зі славістики виокремимо англомовні журнали "The Slavonic and East European Review" (SEER) (Велика Британія), Slavic Review (<http://www.slavicreview.illinois.edu/>) (США), "Slověne=Словѣне. International Journal of Slavic Studies" (<http://medieval.hse.ru/>)